

ISSN 2651-0642

วารสารนวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ ปีที่ 2 ฉบับที่ 1 หน้า 59-72

มกราคม-มิถุนายน 2562

วิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม

doi:

การเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษาในศตวรรษที่ 21 Enhancing Competencies of Teachers in Educational Information Technology in the 21st Century

สุภัทรศักดิ์ คำสามารถ

รุจิรา เหล่าฤทธิ

สถาบันพัฒนาความรู้ สตาร์ค เทรนนิ่ง

ภัสร์ศศิ์ ทิดจันทร์

โรงเรียนบ้านไร่พัฒนา

โกวิท จันทะपालะ

วิทยาลัยอาชีวศึกษาหนองคาย

อีเมล: Supattarasak@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้นำเสนอ การเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษาในศตวรรษที่ 21 มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างสมรรถนะครูด้านเทคโนโลยีทางการศึกษา เพื่อการปรับเปลี่ยนครูด้านเทคโนโลยีทางการศึกษาในศตวรรษที่ 21 และเป็นแนวทางในการเสริมสร้างสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ซึ่งได้แก่ *ความสำคัญ* ของสมรรถนะทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ *คุณลักษณะของผู้สอน* ในศตวรรษที่ 21 *บทบาท* ของครูยุคเทคโนโลยีสารสนเทศและการศึกษาในศตวรรษที่ 21 พร้อมทั้ง *การปรับตัว* ในบทบาทของครูเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 เพื่อให้ครูมีการพัฒนาไปในทิศทางที่ดีขึ้นและพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา นอกจากนี้ยังมี *กระบวนการ* ต่างๆ ที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาครูในอนาคตให้มีศักยภาพและเกิดประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ : สมรรถนะครู, เทคโนโลยีสารสนเทศ, การศึกษาทศวรรษที่ 21

Abstract

This academic article presents enhanced competencies of teachers in educational information technology in the 21st century. It shows how to build competencies of teachers in educational information technology in the 21st century and guides how teachers can strengthen their teaching competencies in the 21st century by recognizing the *importance* of educational information technology, instilling the *characteristics* of instructors in the 21st century, taking the *role* of teachers in

the era of information technology and education of the 21st century, and *adapting* themselves to changes in the century. These attributes will enable teachers to move effectively in a better direction and cope with continued change in professional demands. In addition, the paper includes various *processes* suitable for new teachers' development for target competencies and professional effectiveness.

Keywords : Competencies of teachers, information technology, education in the 21st century

1. บทนำ

ความรู้เป็นกลไกสำคัญในการสร้างความก้าวหน้าของสังคมเพื่อนำไปสู่การเป็นสังคมฐานการเรียนรู้ (Knowledge-based society) การจัดการศึกษาในสังคมฐานความรู้จึงมุ่งเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถในการแข่งขันและรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง อีกทั้งมีความรู้ในระดับที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้สารสนเทศในสถานการณ์ใหม่ซึ่งเกิดจากการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical thinking) การสืบเสาะ (Inquiry) และการแก้ปัญหา (Problem solving) จากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย (Alghazo, 2006) เน้นวิธีการเรียนรู้ ทักษะการเรียนรู้รายบุคคล ตลอดจนการนำความรู้ไปใช้ ดังนั้น เพื่อตอบสนองการเรียนรู้ในสังคมปัจจุบัน การจัดการศึกษาจำเป็นต้องปฏิรูปทั้งในด้านสื่อ เนื้อหา การจัดการเรียนการสอน และกระบวนการในการเรียนรู้ และด้วยความก้าวหน้าของเทคโนโลยีในปัจจุบันจึงเป็นทรัพยากรสำคัญในการปฏิรูปการจัดการศึกษาที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนการใช้เทคโนโลยีในการจัดการศึกษาจะส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงบทบาทของครู โดยครูต้องเป็นทั้งผู้สอนและผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้และการเรียนรู้ของผู้เรียนต้องสอดคล้องกับการนำไปใช้ในบริบทจริงของชีวิต

การพัฒนาขีดความสามารถของประเทศไทยในยุคศตวรรษที่ 21 เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT Information Communication Technology) ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในทุกๆ ด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมและการศึกษาโดยการศึกษา ครู อาจารย์ต้องพัฒนาทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ด้านสารสนเทศ สื่อ เทคโนโลยี ที่มีเป้าหมาย 3 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านสารสนเทศ (Information) เน้นทักษะการเข้าถึงและรู้แหล่งสารสนเทศ ประเมินความน่าเชื่อถือของสารสนเทศ และสามารถนำสารสนเทศไปใช้อย่างสร้างสรรค์ (2) ด้านสื่อ (Media) เน้นทักษะการเข้าถึง วิเคราะห์ ประเมินและสร้างสื่อในรูปแบบต่างๆ และ(3) ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เน้นทักษะการใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ เทคโนโลยีสื่อสาร และเทคโนโลยีเครือข่ายในการจัดการข้อมูล (รสสุคนธ์ มกรมณี, 2556) ซึ่งครู อาจารย์ต้องมีการพัฒนาสมรรถนะด้าน ICT ที่เป็นการแสดงออกเชิงพฤติกรรมในการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาปฏิบัติทางการศึกษา โดยสามารถวัดและประเมินผลได้เพื่อช่วยในการทำงาน พัฒนาตนเองและวางแผนจัดการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 ได้มีการกำหนดวิสัยทัศน์ไว้ คือ คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการ

เปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย 6 ยุทธศาสตร์ที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติคือ ยุทธศาสตร์ที่ 1 การจัดการศึกษาเพื่อความมั่นคงของสังคมและประเทศชาติ ยุทธศาสตร์ที่ 2 การผลิตและพัฒนากำลังคน การวิจัย และนวัตกรรมเพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาศักยภาพคนทุกช่วงวัยและการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ ยุทธศาสตร์ที่ 4 การสร้างโอกาสและความเสมอภาคและความเท่าเทียมทางการศึกษา ยุทธศาสตร์ที่ 5 การจัดการศึกษาเพื่อเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และยุทธศาสตร์ที่ 6 การพัฒนาประสิทธิภาพของระบบบริหารจัดการศึกษา (Office of the Education Council, 2017) ทั้งนี้เพื่อผลลัพธ์สุดท้ายที่ต้องการ คือ เด็กไทยในโลกศตวรรษที่ 21 ต้องมีคุณลักษณะ 3Rs x 8Cs ได้แก่ การอ่านออก การเขียนได้ การคิดเลขเป็น และการคิดอย่างมีวิจารณญาณและมีทักษะในการแก้ปัญหา ทักษะการสร้างสรรค์และนวัตกรรม ทักษะการร่วมมือและทำงานเป็นทีม ทักษะการร่วมมือและการทำงานเป็นทีมภาวะผู้นำ ทักษะความเข้าใจความต่างของวัฒนธรรมต่างกระบวนทัศน์ มีทักษะด้านการสื่อสารสารสนเทศและรู้เท่าทันสื่อ ทักษะด้านคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ทักษะอาชีพและการเรียนรู้ ซึ่ง ชัยยศ อิ่มสุวรรณ์ (2560: 5) ได้กล่าวโดยสรุปว่า หัวใจสำคัญในการขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษาอยู่ที่โรงเรียนโดยเฉพาะครู ซึ่งเป็นหน่วยขับเคลื่อนที่สำคัญทำอะไรให้ครูรับรู้และเข้าใจมองเห็นและลงมือทำดังนั้น จะเห็นว่าครู ถือเป็นบุคคลสำคัญในกระบวนการปฏิรูปการศึกษาเป็นด่านหน้าและกลไกที่สำคัญในการพัฒนาผู้เรียนและในสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลง (Office of the Education Council, 2017) การจัดการเรียนการสอนของครูเป็นปัจจัยสำคัญต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ครูจำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนและควรได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (ไพฑูริย์ สีนลารัตน์, 2557) ได้ให้มุมมองไว้ มีดังนี้

1. สร้างและบูรณาการความรู้ได้ ครูจะต้องสามารถบูรณาการความรู้ต่างๆ ที่มีมาใช้ในการสร้างสรรค์และพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ๆ
2. มีความคิดวิเคราะห์และสร้างสรรค์ ครูจะต้องสอนให้เด็กมีทักษะกระบวนการคิด โดยสามารถคิดวิเคราะห์ในเรื่องต่างๆ และมีความคิดสร้างสรรค์ที่เป็นประโยชน์
3. มีวิสัยทัศน์และตถกผลึกทางความคิดเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้เรียน ครูจะต้องเป็นคนมีวิสัยทัศน์ เน้นให้เด็กเกิดการเรียนรู้ โดยการส่งเสริมการเรียนรู้แบบผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อให้เด็กตถกผลึกทางความคิดได้ด้วยตัวเอง และมีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกัน
4. ครูต้องรู้และเข้าใจเทคโนโลยีใหม่ มีทักษะใหม่ๆ พร้อมทั้งชี้แนะข้อดีข้อเสียให้ผู้เรียนได้ ครูจะต้องสามารถใช้เทคโนโลยีส่งเสริมการศึกษาได้หลากหลาย และสามารถชี้ให้เด็กเห็นถึงข้อดีข้อเสีย และการใช้เทคโนโลยีต่างๆอย่างเหมาะสม
5. มีทักษะการสอนเด็กให้เติบโตเต็มศักยภาพและสร้างผลงานใหม่ๆ ครูจะต้องส่งเสริมการเรียนรู้ให้เด็กตามวัยและให้เด็กพัฒนาอย่างเต็มที่ตามศักยภาพของเด็กและเน้นให้เด็กเปลี่ยนจากเป็นผู้รับกลายเป็นผู้พัฒนาและสร้างสรรค์สิ่งใหม่

6. ต้องเข้มแข็งในจรรยาบรรณ คุณธรรม จริยธรรม และชักชวนให้คนอื่นๆทำเพื่อสังคม ครูจะต้องยึดมั่นในจรรยาบรรณวิชาชีพ รักษาคุณธรรมจริยธรรมและเป็นบุคคลหนึ่งในสังคมที่ช่วยให้สมาชิกในสังคมนั้นๆมีแนวทางในการปฏิบัติตนต่อตนเองและสังคมที่เหมาะสม

7. มีบทบาทนำด้านการสอนและวิชาชีพ พัฒนาคุณภาพของโรงเรียนและในวิชาชีพร่วมกับผู้บริหารมากขึ้น ครูจะต้องมีบทบาทต่อการส่งเสริม พัฒนา และประเมินผลการเรียนรู้และวิชาชีพในโรงเรียนร่วมกับบุคลากร ผู้บริหารและชุมชน

ดังนั้นผู้เขียนจึงเห็นถึงความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนาครูให้มีความสามารถนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาปฏิบัติงานด้านการศึกษาให้บรรลุผลอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล หรือที่เรียกว่าการพัฒนาแบบสมรรถนะเป็นฐาน (Competency - based development) ซึ่งสมรรถนะ หรือ Competency - based หมายถึง การที่บุคคลสามารถทำสิ่งใดก็ตามซึ่งผลลัพธ์ของการทำนั้นแสดงออกในลักษณะเชิงพฤติกรรมที่สามารถวัดและประเมินได้ สมรรถนะครูด้านเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษาจึงหมายถึง การที่ครูสามารถนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาทำงานทางการศึกษาและผลลัพธ์ของการทำงานแสดงออกในลักษณะเชิงพฤติกรรมที่สามารถวัดและประเมินได้ ทุกคนสามารถประเมินสมรรถนะของตนเองได้เพื่อให้ทราบถึงความสามารถของตนเองด้านเทคโนโลยีสารสนเทศทางในการศึกษานอกจากนี้ยังส่งผลไปถึงการเตรียมความพร้อมที่จะเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 จึงจำเป็นที่จะต้องมีการวิจัยทั้งทางด้านข้อมูลข่าวสาร ด้านทรัพยากรบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ รวมทั้งด้านเทคโนโลยีที่ทันสมัยเพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องพัฒนาการจัดการศึกษาโดยการปฏิรูปการศึกษาซึ่งครูถือเป็นบุคคลสำคัญในการขับเคลื่อนการศึกษาที่สำคัญในโลกยุคปัจจุบันที่กระแสแห่งความเปลี่ยนแปลงทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองเทคโนโลยี สิ่งแวดล้อมและความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีต่างๆ เกิดขึ้นทุกนาที ทำให้รูปแบบการเรียนรู้และวิธีแสวงหาความรู้กำลังปรับเปลี่ยนไปจากระบบการเรียนรู้แบบดั้งเดิม ซึ่งการสร้างการพัฒนาและการหล่อหลอมเยาวชนให้เป็นพลเมืองของโลกที่มีคุณภาพสู่ประชาคมอาเซียน จึงเป็นสิ่งท้าทายยิ่งสำหรับครูในการจัดการองค์ความรู้ให้บังเกิดผลต่อการพัฒนาคุณภาพของนักเรียน ดังนั้นครูจำเป็นต้องพัฒนาสมรรถนะให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานหรือดำเนินกิจกรรมในวิชาชีพครูได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ทบทวนวรรณกรรม

2.1 ความหมายของสมรรถนะ

นันทิยา ชัยชนะเลิศ (2552) ได้ให้ความหมายของสมรรถนะ หมายถึง คุณลักษณะที่จำเป็นของบุคคลการปฏิบัติงานตามหน้าที่ที่รับผิดชอบ ประกอบด้วย ความรู้ ทักษะ ความสามารถ และคุณลักษณะอื่นๆ ที่จำเป็น เป็นปัจจัยที่ส่งผลให้บุคคลสามารถปฏิบัติหน้าที่ของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดความสำเร็จในการปฏิบัติงาน ดังนั้น สมรรถนะเป็นเครื่องชี้วัดความแตกต่างระหว่างบุคคลที่มีผลการปฏิบัติงานต่างกันเมื่อพิจารณาจากความหมายของนักวิชาการต่างๆ ดังกล่าว จึงสรุปได้ว่า สมรรถนะ

หมายถึง ความรู้ความสามารถทักษะ หรือคุณลักษณะที่เหมาะสมในการปฏิบัติงานในหน้าที่ที่รับผิดชอบ ในการขับเคลื่อนขององค์กรดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย

ขจรศักดิ์ ศิริมัย (2554) ได้ให้ความสำคัญของสมรรถนะทางด้าน (ICT) ต่อความสำคัญของการปฏิบัติงานของข้าราชการและองค์กร ได้แก่

1. ช่วยให้การคัดสรรบุคคลที่มีลักษณะดีทั้งความรู้ ทักษะและความสามารถตลอดจนพฤติกรรมที่เหมาะสมกับงานเพื่อที่ปฏิบัติงานให้สำเร็จตามความต้องการขององค์กรอย่างแท้จริง

2. ช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานทราบถึงระดับความสามารถของตัวเองว่าอยู่ในระดับใดและต้องพัฒนาในเรื่องใดช่วยให้เกิดการเรียนรู้ตนเองมากขึ้น

3. ใช้ประโยชน์ในการพัฒนาฝึกอบรมแก่ข้าราชการ บุคลากร

4. ช่วยสนับสนุนให้ตัวชี้วัดหลักของผลงาน (KPIs) บรรลุเป้าหมาย เพราะ Competency จะเป็นตัวบ่งบอกได้ว่า ถ้าต้องการให้บรรลุเป้าหมายตาม (KPIs) แล้วจะต้องใช้ Competency ตัวไหนบ้าง

5. ช่วยวัดในเรื่องความสามารถของบุคลากรในองค์กร

6. ช่วยก่อให้เกิดการหล่อหลอมไปสู่สมรรถนะขององค์กรที่ดีขึ้น เช่น เป็นองค์การแห่งการคิดสร้างสรรค์เพราะทุกคนในองค์กรมี Competency ในเรื่องการคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking) วรรณชัย จองแก (2554) กล่าวว่า สมรรถนะสามารถจำแนกได้ 5 ประเภท ได้แก่

1. สมรรถนะส่วนบุคคล (personal competencies) หมายถึง บุคลิก ลักษณะของบุคคลที่สะท้อนให้เห็นถึงความรู้ ทักษะ ทศนคติ ความเชื่อ และอุปนิสัยที่แต่ละคนมีเป็นความสามารถเฉพาะตัว คนอื่นไม่สามารถลอกเลียนแบบได้

2. สมรรถนะหลัก (core competencies) หมายถึง บุคลิกลักษณะของคนที่สะท้อนให้เห็นถึงความรู้ ทักษะ ทศนคติ ความเชื่อ และอุปนิสัยของคน ส่วนที่เป็นความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านที่เป็นผลมาจากการผสมผสานระหว่างเทคโนโลยีที่ซับซ้อนและการปฏิบัติงานอย่างกลมกลืนความสามารถสำคัญที่บุคคลต้องมีหรือต้องทำให้บรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

3. สมรรถนะเฉพาะงาน (job competencies) หมายถึง บุคลิกลักษณะของคนที่สะท้อนให้เห็นถึงความรู้ ทักษะ ทศนคติ ความเชื่อ และอุปนิสัยที่สมรรถนะของบุคคลกับงานในตำแหน่งหรือบทบาทเฉพาะตัวความรู้หรือทักษะพื้นฐานที่บุคคลจำเป็นต้องมีในการทำงาน

4. สมรรถนะในงานหรือตำแหน่งหน้าที่ (functional competencies) หมายถึง สมรรถนะที่เป็นความสามารถของบุคคลที่ใช้เฉพาะตำแหน่งงานนั้น ๆ เพื่อให้มั่นใจว่า พนักงานมีความรู้ ทักษะและความสามารถเพียงพอต่อการปฏิบัติงานอาจจะเป็นเรื่องของเทคนิคหรือวิชาชีพ

5. สมรรถนะองค์กร (organization competencies) หมายถึง ความสามารถพิเศษเฉพาะองค์กรนั้น ในการทำงานให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดและโดดเด่นกว่าองค์กรอื่น

6. สมรรถนะในการบริหารจัดการ (profession competency/management competency) หมายถึง สมรรถนะในการบริหารจัดการตามกลยุทธ์ขององค์กรและหน่วยงานที่เรียกว่า พลวัต สามารถ

ยึดหยุ่นกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ทำให้องค์กรสามารถปรับเปลี่ยนวิสัยทัศน์ พันธกิจ และปัจจัยต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการบริหารที่มีประสิทธิภาพบรรลุเป้าหมายที่กำหนด

สมรรถนะครูสายผู้สอน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย สมรรถนะหลัก และสมรรถนะประจำสายงาน ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553: 26-38)

1. สมรรถนะหลัก (core competency) ประกอบด้วย 5 สมรรถนะ คือ

1.1 การมุ่งสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงาน หมายถึง ความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงานในหน้าที่ให้มีคุณภาพ ถูกต้อง ครบถ้วนสมบูรณ์ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ โดยมีการวางแผน กำหนดเป้าหมาย ติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานและปรับปรุงพัฒนาประสิทธิภาพและผลงาน

1.2 การบริการที่ดี หมายถึง ความตั้งใจในการให้บริการและการปรับปรุงระบบบริการให้มีประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่องเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการ

1.3 การพัฒนาตนเอง หมายถึง การศึกษาค้นคว้าหาความรู้ ติดตามและแลกเปลี่ยนเรียนรู้องค์ความรู้ใหม่ๆ ทางวิชาการและวิชาชีพ มีการสร้างองค์ความรู้และนวัตกรรมเพื่อพัฒนาตนเองและพัฒนางาน

1.4 การทำงานเป็นทีม หมายถึง การให้ความร่วมมือช่วยเหลือ สนับสนุนเสริมแรงให้กำลังใจแก่เพื่อนร่วมงาน การปรับตัวเข้ากับผู้อื่นหรือทีมงาน แสดงบทบาทการเป็นผู้นำหรือผู้ตามได้อย่างเหมาะสมในการทำงานร่วมกับผู้อื่น เพื่อสร้างและดำรงสัมพันธ์ภาพของสมาชิก ตลอดจนเพื่อพัฒนาการจัดการการศึกษาให้บรรลุสำเร็จตามเป้าหมาย

1.5 จริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพครู หมายถึง การประพฤติปฏิบัติตนถูกต้องตามหลักคุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณวิชาชีพครู เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียนและสังคม เพื่อสร้างคุณศรัทธาในวิชาชีพครู

2. สมรรถนะประจำสายงาน (functional competency) ประกอบด้วย 6 สมรรถนะ คือ

2.1 การบริหารหลักสูตรและการจัดการการเรียนรู้ หมายถึง ความสามารถในการสร้างและพัฒนาหลักสูตร การออกแบบการเรียนรู้อย่างสอดคล้องและเป็นระบบจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ใช้และพัฒนาสื่อนวัตกรรมเทคโนโลยีและการวัดประเมินผล การเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุด

2.2 การพัฒนาผู้เรียน หมายถึง ความสามารถในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมการพัฒนาทักษะชีวิต สุขภาพกายและสุขภาพจิต ความเป็นประชาธิปไตย ความภูมิใจในความเป็นไทย การจัดระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ

2.3 การบริหารจัดการชั้นเรียน หมายถึง การจัดบรรยากาศการเรียนรู้ การจัดทำข้อมูลสารสนเทศและเอกสารประจำชั้นเรียน ประจำวิชา การกำกับดูแลชั้นเรียนรายชั้น รายวิชา เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีความสุขและความปลอดภัยของผู้เรียน

2.4 การวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน หมายถึง ความสามารถในการทำความเข้าใจ แยกประเด็นเป็นส่วนย่อย รวบรวม ประมวลหาข้อสรุปอย่างมีระบบและนำไปใช้ในการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน รวมทั้งสามารถวิเคราะห์ห้องครหรืองานในภาพรวมและดำเนินการแก้ปัญหาเพื่อพัฒนาอย่างเป็นระบบ

2.5 ภาวะผู้นำครู หมายถึง คุณลักษณะและพฤติกรรมของครูที่แสดงถึงความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ส่วนบุคคล และการเปลี่ยนแปลงเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ทั้งภายในและภายนอกห้องเรียนโดยปราศจากการใช้อิทธิพลของผู้บริหารสถานศึกษา ก่อให้เกิดพลังแห่งการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้มีคุณภาพ

2.6 การสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนเพื่อการจัดการเรียน หมายถึง การประสานความร่วมมือ สร้างความสัมพันธ์ที่ดี และเครือข่ายกับผู้ปกครอง ชุมชน และองค์กรอื่นๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนเพื่อสนับสนุนส่งเสริมการจัดการเรียนรู้

จากความหมายดังกล่าว สมรรถนะครู หมายถึง พฤติกรรมซึ่งเกิดจากการความรู้ ทักษะ คุณลักษณะ ทัศนคติและแรงจูงใจ ของบุคคลและส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ที่ดีอีกต่อไปด้วยการพัฒนาสมรรถนะของครูและผู้เรียนไปด้วยกันอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

คุณลักษณะของผู้สอนในศตวรรษที่ 21 (21st Century Teachers) เมื่อผู้เรียนยุค Gen Net/Tweenies ต้องการคุณลักษณะที่จำเป็น 8 ประการเพื่อการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพในสิ่งแวดล้อมของศตวรรษที่ 21 ผู้สอนก็จำเป็นต้องมีทักษะ 8 ประการด้วยกัน เพื่อที่จะสร้าง ส่งมอบ ถ่ายทอดความรู้และทักษะให้แก่ผู้เรียนได้ เรียกว่าเป็นผู้สอนพันธุ์ C (C-Teachers) C-Teachers ได้แก่

1. C-Content หมายถึง การที่ผู้สอนต้องเป็นผู้เชี่ยวชาญเนื้อหาที่ตนรับผิดชอบในการสอน C-Content ถือเป็นลักษณะที่จำเป็นอย่างที่สุดและขาดไม่ได้สำหรับผู้สอน เพราะถึงแม้ผู้สอนจะมีทักษะ C อื่นที่เหลือทั้งหมด แต่หากขาดซึ่งความเชี่ยวชาญในเนื้อหาการสอนของตนแล้ว เป็นไปไม่ได้เลยที่ผู้เรียนจะสามารถเรียนรู้จากกิจกรรมที่เกิดขึ้นจากผู้สอนที่ไม่แม่นในเนื้อหา หรือไม่เข้าใจในสิ่งที่ตนพยายามถ่ายทอด ส่งผ่านให้แก่ผู้เรียน

2. C-Computer (ICT) Integration หมายถึง การที่ผู้สอนมีทักษะในการใช้คอมพิวเตอร์ในการบูรณาการกับการเรียนการสอนในชั้นเรียน เหตุผลสำคัญที่ผู้สอนจำเป็นต้องมีทักษะด้านการประยุกต์คอมพิวเตอร์เป็นเครื่องมือหนึ่งในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ นอกจากจะเป็นการติดอาวุธด้านทักษะในการใช้ ICT โดยทางอ้อมให้แก่ผู้เรียนแล้ว หากมีการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพก็ยังสามารถส่งเสริมทักษะกระบวนการคิดของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี

3. C-Constructionist หมายถึง การที่ผู้สอนเป็นผู้สร้างสรรค์มีความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิด Constructionism ซึ่งมุ่งเน้นว่าการเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้นั้นเป็นเรื่องภายในของตัวบุคคลจากการที่ได้ลงมือทำกิจกรรมใดๆ ให้เกิดการสร้างสรรค์ความรู้ใหม่ที่เชื่อมโยงกับประสบการณ์หรือความรู้เดิมที่อยู่ในตัวบุคคลนั้นมาก่อน ผู้สอนที่เป็นผู้สร้างสรรค์ไม่เพียงแต่ใช้ทักษะนี้ในการพัฒนาในด้านของเนื้อหาความรู้ใหม่

สำหรับผู้เรียนหากยังสามารถนำไปใช้ในการสร้างแผนการเรียนรู้ต่างๆ ซึ่งครอบคลุมกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ขึ้นในตนเองผ่านการลงมือผลิตชิ้นงานต่างๆ เช่น งานศิลปะ การเขียนโปรแกรม คอมพิวเตอร์ และอื่น ๆ

4. C-Connectivity หมายถึง การที่ผู้สอนมีทักษะในการจัดกิจกรรมที่เชื่อมโยงระหว่างผู้เรียนด้วยกัน อาจารย์ทั้งในสถานศึกษาเดียวกันและต่างสถานศึกษา หรือเชื่อมโยงสถานศึกษา บ้าน และ/หรือชุมชนเข้าเป็นส่วนหนึ่งของสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ของผู้เรียนเนื่องจากแนวคิดที่ว่า การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้อย่างดี เมื่อสิ่งที่เรียนรู้มีความสัมพันธ์โดยตรงหรือเกี่ยวข้องกับ ความสนใจ ประสบการณ์ความเชื่อ สังคม และวัฒนธรรมของผู้เรียน การที่ผู้สอนสามารถเชื่อมโยงสิ่งที่ผู้เรียนเรียนรู้ในชั้นเรียนกับอาจารย์ในสถานศึกษาบ้านและสังคมแวดล้อมที่ผู้เรียนเป็นส่วนหนึ่งได้มากเท่าใด ก็ย่อมทำให้ผู้เรียนเกิดการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งที่เรียนรู้กับประสบการณ์ตรงได้มากเท่านั้น

5. C-Collaboration หมายถึง การที่ผู้สอนมีความสามารถในการเรียนรู้แบบร่วมมือกันกับผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ กล่าวคือ ผู้สอนจะต้องมีทักษะในบทบาทของการเป็นโค้ชหรือที่ปรึกษาที่ดีในการเรียนรู้ (ส่วนใหญ่จะอยู่ในลักษณะของการเรียนรู้ด้วยตนเอง) ของผู้เรียน รวมทั้งการเป็นผู้เรียนเองในบางครั้งทักษะสำคัญของการเป็นโค้ชหรือที่ปรึกษาที่ดีนั้น ได้แก่ การสร้างฐานการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนเป็นระยะอย่างเหมาะสม อำนาจให้ผู้เรียนเกิดฐานการเรียนรู้ที่จะต่อยอดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมขึ้นได้ ทั้งนี้ การเรียนรู้จะเกิดขึ้นในผู้เรียนได้อย่างจำกัดหากปราศจากซึ่งฐานการเรียนรู้ที่เหมาะสมจากผู้สอน

6. C-Communication หมายถึง การที่ผู้สอนมีทักษะในการสื่อสารกับผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งมีใช้เฉพาะการพัฒนาให้เกิดทักษะของเทคนิคการสื่อสารที่ดี เช่น การอธิบายด้วยคำพูด ข้อความ ยกตัวอย่าง เป็นต้น เท่านั้น หากยังหมายรวมถึงการเลือกใช้สื่อ (Media) ที่หลากหลายที่ช่วยให้ผู้สอนสามารถส่งผ่านเนื้อหาสาระที่ต้องการจะนำเสนอหรือสร้างสิ่งแวดล้อมที่เอื้อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองได้อย่างเหมาะสม

7. C-Creativity หมายถึง การที่ผู้สอนเป็นผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์ เพราะบทบาทของผู้สอนในยุคสมัยหน้านั้นไม่ได้มุ่งเน้นการเป็นผู้ป้อน ส่งผ่านความรู้ให้กับผู้เรียนโดยตรงหากมุ่งไปสู่บทบาทของการสร้างสรรค์ ออกแบบสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ที่เอื้อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองของผู้เรียน ผู้สอนจะได้รับการคาดหวังให้สามารถที่จะรังสรรค์กิจกรรมใหม่ๆ ต่างๆ ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน

8. C-Caring หมายถึง การที่ผู้สอนจะต้องมีความเมตตา ความรัก ความปรารถนาและความห่วงใยอย่างจริงใจแก่ผู้เรียนในทักษะทั้งหมดที่ได้กล่าวมานั้น ทักษะ Caring นับว่าเป็นทักษะที่สำคัญที่สุด ทั้งนี้ เพราะความเมตตา รัก ปรารถนาดี และห่วงใยกับผู้เรียนของผู้สอนนั้นจะทำให้ผู้เรียนเกิดความเชื่อใจต่อผู้สอน ส่งผลให้เกิดสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ในลักษณะการตื่นตัวอย่างผ่อนคลายแทนความรู้สึกรัดกุมกังวลในสิ่งที่จะเรียนรู้ ซึ่งการตื่นตัวอย่างผ่อนคลายถือว่าเป็นสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมที่สุดที่จะทำให้สมองเกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ประกอบ กรณีกิจและคณะ (2557) กล่าวว่าในยุคปัจจุบันการเรียนรู้ของนักเรียนนั้นเป็นการเรียนรู้ที่ไร้ขีดจำกัด ครูจึงมีบทบาทอย่างมากที่จะต้อง เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้แก่ผู้เรียน และรวมทั้งเป็นผู้ที่ต้องมีความสามารถคอยชี้แนะ ดูแล และป้องกันการใช้อินเทอร์เน็ตของผู้เรียนในเรื่องที่ไม่เหมาะสมไม่ควร รวมทั้งนำเสนอข้อมูลข่าวสารที่ใหม่ๆ ที่ถูกต้องเหมาะสม เพราะการศึกษาหาข้อมูลในอินเทอร์เน็ตของผู้เรียนนั้น มีทั้งข้อมูลที่เป็นความรู้ที่ดี และไม่ดี ครูจึงต้องควบคุมดูแลและคอยชี้แนะ

กระบวนการเรียนการสอนในปัจจุบันจึงมีความจำเป็นอย่างสูงที่จะต้องนำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาจัดการ ด้วยเหตุว่าข้อมูลข่าวสารที่จะนำเข้ามาสู่ห้องเรียนในปัจจุบันส่วนใหญ่จะเป็นข้อมูล เกี่ยวกับสารสนเทศกระบวนการสอนของครูและวิธีการศึกษาของนักเรียนก็ต้องการเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย โดยปรับปรุงแบบของความรู้ให้เหมาะสมกับกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนเมื่อก้าวถึงการเรียนในชั้นเรียนแล้ว ทุกคนมักนึกภาพห้องเรียนที่มีคุณครูยืนอยู่หน้าชั้นแล้วบ่นอะไรไปเรื่อยๆ นักเรียนหลังห้องก็หลับบ้าง คอยกันบ้าง มีนักเรียนตั้งใจเรียนกันอยู่หน้าห้องไม่กี่คน ซึ่งบรรยากาศอย่างนี้ไม่ใช่บรรยากาศในการเรียนรู้เลย เมื่อผู้เรียนรู้สึกไม่สนุกกับการเรียน ผู้สอนรู้สึกเบื่อหน่ายกับการสอนได้แต่นับเวลาให้ผ่านไปแต่ละชั่วโมงแล้วจะทำให้การเรียนบรรลุผลคงเป็นไปได้

บทบาทของครูในยุคไอทีนั้นจะต้องเป็นผู้สร้างสรรค์และส่งเสริมให้นักเรียนได้ใช้สื่อเพื่อการศึกษา อย่างเป็นกระบวนการ ได้รับความรู้จากการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองอย่างแท้จริง โดยผู้เรียนจะต้องมีความเข้าใจถึงความสัมพันธ์ขององค์ความรู้กับการค้นคว้า เข้าใจและรู้จักเลือกสรรข้อมูลที่มีอยู่อย่างมากมาย นำมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด อีกทั้งในปัจจุบันนานาประเทศต่างให้ความสำคัญของการเรียนรู้เทคโนโลยีสารสนเทศ ดังนั้นจึงต้องเอาใจใส่ติดตามเป็นประจำ มิฉะนั้นจะกลายเป็นคนล้าหลัง นอกจากนั้นครูต้องส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเองทั้งนอกและในโรงเรียน

ครูจึงต้องเน้นในเรื่องการจัดการความรู้ มากกว่าเน้นการจัดการสารสนเทศ เพื่อที่จะสามารถบรรลุเป้าหมายของการเป็นแหล่งองค์ความรู้และองค์กรในการถ่ายทอดความรู้ สถาบันการศึกษาสามารถนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาประยุกต์ใช้ เพื่อบรรลุเป้าหมายได้หลายรูปแบบ เช่น การใช้เทคโนโลยีเว็บในการเผยแพร่ความรู้ Search Engine ในการค้นหาข้อมูลที่ต้องการระบบฐานข้อมูลในการเก็บองค์ความรู้ ระบบวิดีโอคอนเฟอเรนซ์ในการถ่ายทอดความรู้ทางไกล ในปัจจุบันมีสถาบันการศึกษา หลายแห่งนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาช่วยสนับสนุนในโครงการต่าง ๆ เช่น e-University, e-Library, e-Classroom, e-Learning หรือ IT campus เป็นต้น ฐานข้อมูลสำหรับอ้างอิงที่เป็นประโยชน์อย่างมากในการเรียนและวิจัย

ชฎาพร จิตศิลป์ (2558) สรุบบทบาทของครูยุคเทคโนโลยีสารสนเทศ ดังนี้

1. สอนโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ คือ ครูทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยเหลือสนับสนุนให้ผู้เรียนพัฒนาตนเองเต็มศักยภาพโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นเครื่องมือช่วย
2. ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นผู้ช่วย คือ ครูต้องฝึกนิสัยให้ผู้เรียนรักการเรียนรู้ รักการค้นคว้า และการปรับเปลี่ยนความคิดได้ตามเหตุและผล

3. ครูต้องทำหน้าที่เป็นผู้จัดการสารสนเทศและการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่เหมาะสม
4. ครูต้องสร้างให้ผู้เรียนรู้อย่างเท่าทัน กับสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ
5. ครูต้องสร้างสมรรถนะให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน คือ ความสามารถด้านไอทีที่จำเป็นให้มีความรู้ ทักษะ ความคิด การสื่อสาร เพื่อให้เขาสามารถอยู่ได้ในสภาวะการดำรงชีวิตและการทำงาน ภายใต้สังคม พหุวัฒนธรรม
6. พัฒนาผู้เรียนให้พร้อมที่จะรับบทบาทใหม่ ๆ ในสังคมโลกาภิวัตน์ ให้เตรียมตนเองตลอดเวลา ไม่ใช่ถึงเวลาค่อยมาเตรียมการ
7. พัฒนาให้ผู้เรียนรุ่นใหม่ เน้น สมรรถนะที่หลากหลาย มากกว่ามีความรู้ ให้ปรับแนวทางการเรียนรู้ใหม่ ไม่ใช่เรียนเพื่อให้จบหลักสูตร ต้องพัฒนาสู่การเรียนรู้เพื่อสะสมความรู้และประสบการณ์
8. พัฒนาผู้เรียน สร้างโอกาสการเรียนรู้ด้านภาษาเพื่อการสื่อสาร ที่มากกว่าภาษาไทย – อังกฤษ และให้มีทักษะด้านไอ ที เพื่อให้เขาสร้างมูลค่าเพิ่มให้ตนเองด้านศักยภาพ

แม้ว่าเทคโนโลยีสารสนเทศจะเข้ามามีบทบาทสำคัญอย่างมาก แต่การอบรมทางด้านคุณธรรม และจริยธรรมนั้น ครูจะต้องเป็นผู้อบรมสั่งสอนของควบคู่กันไปกับการเรียนรู้ต่างๆ เป็นการช่วยเตรียมให้นักเรียนมีความพร้อมในการปรับตัวเพื่อการดำรงชีวิตอยู่อย่างเหมาะสม พัฒนานักเรียนให้มีความรู้ทางด้านไอที ควบคู่กับการมีคุณธรรมจริยธรรมได้แล้วก็ถือว่า ครูยุคไอทีได้ประสบผลสำเร็จในการพัฒนานักเรียนแล้ว

2.2 บทบาทและทักษะของครูกับการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21

การเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 ครูต้องเปลี่ยนบทบาทเป็น โค้ช ด้วย เนื่องจากในปัจจุบัน ความรู้มีมากมาย ครูจะจัดการอย่างไรเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ให้หมด ผลวิจัยแนะนำว่า ให้สอนเฉพาะที่สำคัญๆ ผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่ไปบูรณาการและต่อยอดได้ ส่วนความรู้ที่ไม่ได้สอน ผู้เรียนต้องเรียนรู้ด้วยตัวเอง สิ่งสำคัญในการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 คือ ต้องเปลี่ยนวิธีการของการศึกษา คือ เปลี่ยนเป้าหมายจาก (ให้ความรู้ ไปสู่ ให้ทักษะ) เปลี่ยนจาก (ครูเป็นหลัก เป็น ผู้เรียนเป็นหลัก) (วิจารณ์ พานิช, 2556)

ครูแห่งศตวรรษที่ 21 ไม่ได้เป็นผู้ให้ความรู้แต่ต้องช่วยแก้ไขความรู้อันผิดๆ ของผู้เรียน เนื่องจากสังคมเปลี่ยนทำให้ผู้เรียนเปลี่ยน ผู้เรียนสมัยนี้ไม่ได้เรียนความรู้และข้อมูลสำคัญเฉพาะจากโรงเรียนอีกต่อไป หรือกล่าวได้ว่า สมัยนี้ผู้เรียนรับรู้ความรู้จากโรงเรียน เป็นแหล่งรอง ไม่ใช่แหล่งหลัก แหล่งหลัก คือ การรับจากสังคมโดยรอบโดยเฉพาะจากสื่อมวลชน และอินเทอร์เน็ต ความรู้จากแหล่งต่างๆ นอกโรงเรียน นั้น ผู้เรียนรับมาอย่างถูกต้องบ้าง รับมาแบบเข้าใจผิดบ้าง (วิจารณ์ พานิช, 2556) ในทำนองเดียวกัน ชัยอนันต์ สมุทรวณิช (2540) มีความเชื่อมั่นว่า ความรู้เกิดจากการสร้างขึ้นโดยตัวผู้เรียน ครูต้องมีบทบาทในการจัดการการศึกษา ประกอบด้วยการจัดการจัดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมสร้างสรรค์ การคิดของผู้เรียนสอดคล้องกับความจำเป็น ความต้องการ และความเป็นไปได้ในปัจจุบันของพวกเขา การให้

การศึกษาจึงต้องคำนึงถึงการคิดของผู้เรียนแต่ละขั้นตอนของการพัฒนาความรู้และโลกของผู้เรียนจะถูกสร้างขึ้นและสร้างใหม่ไปเรื่อยๆ ตามประสบการณ์ส่วนตัวของเขา ครูต้องใช้เวลาเล่นเพื่อรู้ เป็นวิธีการสำคัญในการพัฒนาผู้เรียน

3. การศึกษาในศตวรรษที่ 21

ในศตวรรษที่ 21 การให้การศึกษาตามทฤษฎีการเรียนรู้ของบลูม (Bloom, 1956) (Bloom's Taxonomy of Learning) จะเปลี่ยนไปเน้นทักษะการเรียนรู้ขั้นสูง (higher order learning skills) โดยเฉพาะทักษะการประเมินค่า (evaluating skills) จะถูกแทนที่โดยทักษะการนำเอาความรู้ใหม่ไปใช้อย่างสร้างสรรค์ (ability to use knowledge in creative ways) ในลักษณะของหลักสูตรในศตวรรษที่ 21 จะเป็นหลักสูตรที่เน้นคุณลักษณะเชิงวิพากษ์ (critical attributes) เชิงสหวิทยา (interdisciplinary) ยึดโครงการเป็นฐาน (project-based) และขับเคลื่อนด้วยการวิจัย (research-driven) เชื่อมโยงท้องถิ่น ชุมชนกับภาคประเทศและโลก ในบางโอกาสนักเรียนสามารถร่วมมือ (collaboration) กับโครงการต่างๆ ได้ทั่วโลก

กรอบความคิดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

รูปที่ 1: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2559)

กรอบความคิดเพื่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 มีเป้าหมายไปที่ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะในศตวรรษที่ 21 โดยผู้เรียนจะใช้ความรู้ในสาระหลักไปบูรณาการสังสมประสบการณ์กับทักษะ 3 ทักษะ เพื่อดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 คือทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะสารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยี และทักษะชีวิตอาชีพ ซึ่งการจัดการศึกษาจะใช้ระบบส่งเสริมการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ห้าระบบ คือ ระบบมาตรฐานการเรียนรู้ระบบการประเมินผลทักษะการเรียนรู้ ระบบหลักสูตรและวิธีการสอน ระบบการ

พัฒนางานอาชีพ และระบบแหล่งเรียนรู้และบรรยากาศการเรียนรู้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2559)

ทักษะแห่งอนาคตใหม่

รูปที่ 2: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2559)

การปรับเปลี่ยนวิธีการเรียนรู้ของนักเรียน เพื่อให้บรรลุผลลัพธ์ที่สำคัญและจำเป็นต่อตัวนักเรียนอย่างแท้จริงมุ่งไปที่ให้นักเรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ต้องก้าวข้ามสาระวิชาไปสู่การเรียนรู้เพื่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 ครูต้องไม่สอนหนังสือไม่นำสาระที่มีตำราบอกบรรยายให้นักเรียนจดจำแล้วนำไปสอบวัดความรู้ ครูต้องสอนคนให้เป็นมนุษย์ที่เรียนรู้การใช้ทักษะเพื่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 เป็นผู้ออกแบบการเรียนรู้และอำนวยความสะดวก (facilitate) ในการเรียนรู้ให้นักเรียนเรียนรู้จากการเรียนแบบลงมือทำ โดยมีประเด็นคำถามอยากรู้เป็นตัวกระตุ้นสร้างแรงบันดาลใจให้อยากเรียน ที่จะนำไปสู่การกระตือรือร้นที่จะสืบค้น รวบรวมความรู้จากแหล่งต่าง ๆ มาสนับสนุนหรือโต้แย้งข้อสมมติฐานคำตอบที่คุ้นเคย พบเจอจากประสบการณ์เดิมใกล้ตัวสร้างเป็นกระบวนการทัศน์ใหม่แทนของเดิม การเรียนรู้แบบนี้เรียกว่า Project-Based Learning: PBL (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2559)

4. สรุป

การเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษาในศตวรรษที่ 21 นั้น ครูต้องมีกระบวนการที่สำคัญในหลาย ๆ กระบวนการอย่างหนึ่งที่พัฒนาครูให้มีความสามารถนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาปฏิบัติงานด้านการศึกษาให้บรรลุอย่างมีประสิทธิภาพหรือเรียกว่า การพัฒนาแบบสมรรถนะเป็นฐาน (Competency-based development) ได้แก่ สมรรถนะส่วนบุคคล (personal competencies) สมรรถนะหลัก (core competencies) สมรรถนะเฉพาะงาน (job competencies) สมรรถนะในงานหรือตำแหน่งหน้าที่ (functional competencies) สมรรถนะองค์กร (organization competencies) และสมรรถนะในการบริหารจัดการ (profession competency/management competency) ส่วนปัจจัยด้านบทบาทของครูในปัจจุบันโดยมีเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษานั้น

จะต้องเป็นผู้สร้างสรรค์และส่งเสริมด้านการศึกษาอย่างเป็นกระบวนการ ได้รับความรู้จากการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองอย่างแท้จริง โดยผู้เรียนจะต้องมีความเข้าใจถึงความสัมพันธ์ขององค์ความรู้กับการค้นคว้า เข้าใจและรู้จักเลือกสรรข้อมูลที่มีอยู่อย่างมากมาย นำมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด อีกทั้งในปัจจุบันนานาประเทศต่างให้ความสำคัญของการเรียนรู้เทคโนโลยีสารสนเทศ ดังนั้นครูต้องมีทักษะเพิ่มพูนความรู้ความสามารถและปรับเปลี่ยนไปตามความเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกอย่างมีความรู้ความชำนาญเพื่อช่วยในการถ่ายทอดสู่ผู้เรียน อีกทั้งสิ่งสำคัญคือ การที่ครูต้องมีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ (1) ความรับผิดชอบและการปรับตัว (2) ทักษะการสื่อสารที่สร้างสรรค์ในรูปแบบบริบทต่างๆ (3) ความคิดสร้างสรรค์และใฝ่เรียนรู้พัฒนาแนวคิดใหม่ๆ (4) การคิดอย่างมีวิจารณญาณและเป็นระบบ (5) วิเคราะห์ข้อมูลสารสนเทศและการสื่อที่มีการจัดแบบบูรณาการ (6) มีการระบุปัญหาและการแก้ไขโดยการวิเคราะห์และ (7) รู้จักการถ่ายทอดใช้สื่อที่มีนวัตกรรมสร้างสรรค์ เป็นต้น ทั้งนี้การที่ครูมีความรู้ความสามารถและมีทักษะ ความคิดสร้างสรรค์ พร้อมทั้งนำเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีนวัตกรรมใหม่ๆ มาบูรณาการทางการศึกษาที่ดีและเป็นประโยชน์ ซึ่งสามารถทำให้การถ่ายทอดสู่ผู้เรียน นักศึกษา ได้อย่างมีประสิทธิภาพเช่นกัน

5. ข้อเสนอแนะ

1. ในด้านทักษะ ด้านสารสนเทศสื่อ เทคโนโลยี เกี่ยวกับการพัฒนาทักษะทางด้านเทคโนโลยี ควรมีการส่งเสริมครูผู้สอน จัดประสบการณ์ ฝึกฝนให้ครูเกิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติ เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะทางด้านเทคโนโลยีให้มีคุณภาพในการถ่ายทอดสู่ผู้เรียน

2. ในการจัดการเรียนรู้เพื่อเพิ่มนวัตกรรมทางการศึกษานั้น ควรมีการส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมเชิงปฏิบัติพร้อมทั้งกระบวนการคิดสร้างสรรค์ เพื่อส่งเสริมและต่อยอดความรู้ความสามารถรวมทั้งผลงานเชิงสร้างสรรค์ให้กับครูผู้สอนได้มีแนวทางการปฏิบัติมากยิ่งขึ้น

6. ผู้เขียน

สุภัทรศักดิ์ คำสามารถ และ รุจิรา เหล่าฤทธิ์ ทำงานที่สถาบันพัฒนาความรู้ สตาร์ค เทรนนิง ภัทร์ศศิ์ หิตจันทร์ สังกัดโรงเรียนบ้านไร่พัฒนา และ โกวิท จันทะปาละ อยู่ในสังกัด วิทยาลัยอาชีวศึกษาหนองคาย ผู้เขียนทั้งสองท่านมีความสนใจในงานวิจัยด้านเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษาในยุคปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเสริมสร้างสมรรถนะครูให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษา

7. เอกสารอ้างอิง

เอกสารอ้างอิงภาษาไทย

- ขจรศักดิ์ ศิริมัย. (2554). *เรื่องน่ารู้เกี่ยวกับสมรรถนะ*. สืบค้นจาก <http://competency.rmutp.ac.th/wp-content/uploads/2011/01/aboutcompetency.pdf>.
- ชญาพร จิตศิลป์. (2558). *ครู “ยุคไอที”*. สืบค้นจาก <https://www.gotoknow.org/posts/490852>.
- ชัยยศ อิ่มสุวรรณ์. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579. *วารสารการศึกษาไทย*, 14(138), 5.
- ชัยอนันต์ สมุทวณิช. (2540). *เพลิน เล่นเรียน*. กรุงเทพฯ: โรงเรียนวชิราวุธวิทยาลัย.
- นันทิยา ชัยชนะเสิศ. (2552). *การวิเคราะห์ห้องปฏิบัติการทำวิจัยในชั้นเรียนของข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงรายเขต 4*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, เชียงราย.
- ประกอบ กรณีกิจ และคณะ. (2557). *รวมบทความเรื่องเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไพฑูริย์ สีนลารัตน์. (2557). *ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ต้องก้าวให้พ้นกับดักของตะวันตก*. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยครุศาสตร์มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- รสสุคนธ์ มกรมณี. (2556). *ครูไทยกับ ICT. เอกสารประกอบการประชุมวิชาการของคุรุสภา ประจำปี 2556 เรื่องการวิจัยเพื่อเพิ่มคุณภาพการศึกษาและการพัฒนาวิชาชีพ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา.
- วรรณชัย จองแก. (2554). *การปฏิบัติตามสมรรถนะประจำสายงานของครูโรงเรียนวังเหนือวิทยา อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง*. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- วิจารณ์ พานิช. (2556). *การสร้างการเรียนรู้สู่ศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสยามกัมมาจล.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2553). *คู่มือการประเมินสมรรถนะครู*. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2559). *แนวทางการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21*. สืบค้นจาก https://webs.rmutl.ac.th/assets/upload/files/2016/09/20160908101755_51855.pdf.

เอกสารอ้างอิงภาษาอังกฤษ

- Alghazo, I. (2006). Computer Competencies of the Faculty Members of the College of Education. *International Journal of Instructional Media*, 33(3), 327-37.
- Bloom, B.A. (1956). *Taxonomy of Education Objective Handbook I: Cognitive Domain*. New York: David McKay Company.
- Office of the Education Council. (2017). *National Education Plan A.D. 2017-2036*. Bangkok: Prikwarn Graphic.